

MO CHtA ve ÖRGÜTSEL YAPISI

Li-Chuan OKAY

Çin'deki düşünce ekolleri içinde, Mo Chia (Mo Ekolü)'nın çok özel bir yeri vardır. Mo ekolünün kurucusu Mo Ti (M.Ö. 475-395), bir diğer adıyla da Mo Tzu, kendisi aslen Ju derebeyliğinden olmasına rağmen, uzun yıllar Sung derebeyliğinde yaşamış ve burada önemli memurluklarda bulunmuştur.

Savaşan Devletler döneminde, Ju Chia (Ju Ekolü) kadar önem kazanan Mo ekolü, pek çok açıdan Ju ekolünden, yani Konfüçyanist düşünceden farklıdır. Konfüçyanist düşünceye göre kişi, önce kendisinden olan kişileri sevmeli, daha sonra da başkalarını sevmelidir. Mo ekolü bu konuda ayırım yapmaz. Herkesin birbirlerini sevmesini ister. Konfüçyanist düşünce, kişilerin iyi ahlaklı olmalarına önem verir. Mo ekolü ise, kişilerin yeteneğine önem verilmesini savunur. Konfüçyanist düşünce, dinsel ve cenaze törenlerine çok önem verilmesini ister. Ancak, ölümden sonrasını tartışmak istemez. Mo ekolü ise bunun tam tersini savunur. Dinsel ve cenaze törenlerine çok para ve zaman harcamasını istemez, Ayrıca da, ölümden sonraki yaşama önem verir. Ruhlardan, hayaletlerden söz eder.

Mo ekolünün tüm diğer düşünce ekollerinden farklı olduğu yanı sıra, saldırganlığa karşı olması ve örgütsel bir yapıya sahip olmasıdır¹. Gerçek üretici olan halkın çıkarlarını korumak için çaba harcar.

Fa Chia (Fa Ekolü)'nın sembolü durumundaki Han Fei Tzu (M.Ö. 280-233)'ya göre Çin'deki en önemli düşünce ekolleri, Ju Chia ve Mo Chia'dır. Han.Shu (Han Tarihi)'nin yazarı Pan Ku (M.S. 32-92) ise, düşünce ekolleri ile ilgili bölümü yazarken, Ju ekolünden Sonra Mo ekolüne yer vermiştir. Ancak, daha sonradan Mo ekolü önemini yitirmeye başlayınca, Tao Chia (Tao Ekolü: Taoizm) ve Fa ekolü önem kazanmaya başlamıştır.

Konfüçyanist düşünceye göre, cenaze törenlerinde masraftan kaçınılmamalı ve ölüye hizmet için 3 yıl süreyle hiç bir iş yapmadan mezar başında nöbet beklemelidir. Mo ekolü bu görüşe şiddetli karşı çıkar. Ce-

1 Lao Szu Kuang, Chung Kuo Hsüeh Shu Shih (Çin Bilim Tarihi), Taopei, 1980, s. 214-230.

nazaye yapılan masrafların, pek çok kişinin emeğinin toprağa gömülmesi olarak yorumlamaktadır. Hiç bir iş yapmadan 3 yıl boyunca mezar başında nöbet beklemeyi de, iş gücü kaybı olarak görmekte, bu nöbetin gereksiz olduğunu savunmaktadır. Cenaza törenleri daha az masrafla, daha basit bir biçimde yapılabilir. Böylece, hem zamandan, hem de paradan tasarruf edilebilir².

; Savaşan Devlet döneminde, yedi derebeylik aralarında sürekli savaşmaktadırlar. Halk perişan ve yoksuldur. Mo Ti'nin fikirleri hızla benimsendi ve Mo ekolünün yandaşları çoğaldı. Özellikle de, Meng Tzu (M.Ö. 372-289) 'nın yaşadığı dönemde Mo ekolünün gücü çok arttı ve Konfüçyanist düşünce ile aynı düzeye ulaştı.

Konfüçyanist düşünce müzik eğitime önem verirken, Mo ekolü ise buna karşı çıkar. Onlara göre, müzikle uğraşan kişiler zamanlarını boşa harcamış olurlar. Erkekler tarlada çalışmalı, kadınlar kumaş dokumandırlar. Müzikle uğraşanlar, hazır yiycilerdir.

Mo Ti'nin ölümünden sonra, Ch'in ve Han Hanedanlıkları dönemlerinde ülkede siyasi birlik sağlanmış, ekonomik durum düzelmiştir. Bunun sonucu olarak, Mo ekolünün etkisi azalmaya başlamıştır.

Mo ekolünün etkisinin azalmaya başlamasının bir önemli nedeni de, örgütsel yapısıdır. Bu örgütsel yapı, günümüzdeki "mafya" türü yasadışı örgüt görünümündedir. Günümüzde, bu tür örgütler, bir lider ve emrinde çalışan kişilerden meydana gelmektedir. Belli bir amaçları ve kendi aralarında uyguladıkları bazı kuralları vardır, örgütteki kişilerin görev ve yetkileri çok belirgindir. Amaca ulaşmak ve de örgütün güvenliği sağlayabilmek için, güçlü olmak zorundadırlar. Bunun için silahlanmaktan ve gerektiğinde kaba kuvvete başvurmaktan kaçınmazlar. İşte Mo ekolünün örgütsel yapısı, bu tür bir yapıdadır.

Mo ekolünün başında Chü Tzu (Ulu insan) denilen bir lider bulunmaktadı-3. Mo Ti, ilk Chü Tzu'dır. Mo Ti, M.Ö. 370 ydmda ölmeden önce, yerine Ch'u derebeyliğinden olan Meng Shen'i seçmiştir. Meng Shen da M.Ö. 318 yılında ölmeden önce, Sung derebeyliğinden T'ien Hsiang Tzu adındaki kişiyi Chü Tzu olarak seçmiştir. Görüldüğü gibi, Chü Tzu, yerine geçecek kişiyi seçerken, hangi derebeylikten geldiğine bakmamakta, yetenekli olup olmadığına bakmaktadır. Bu sistem, Mo ekolünün, "yetenekli kişilere fırsat tanınmalıdır" görüşüne uygun düş-

² Pekin Üniversitesi, Chung Kuo Chih Hsüeh Shih (Çin Felsefe Tarihi), Chung Hua Shu Chü, Pekin, 1980, C. 1, s. 59.

³ Chü Tzu: Günümüzdeki "mafya" liderlerine benzetilebilir.

inektedir. Sonraki dönemlerde Çin'de faaliyet gösteren yasadışı örgütler de bu görüşü benimsemişlerdir.

Chü Tzu'nun yetkileri çok fazladır. Kendi yerine geçecek kişiyi seçebildiği gibi, yapılacak tüm işlere o karar verir. Emirlerine karşı çıkanları cezalandırmaya yetkilidir. Gerekirse, öldürülmelerini de isteyebilir. Chü Tzu'nun da yandaşlarına karşı bazı sorumlulukları vardır. Bunlardan en önemlisi, onlara iş bulmaktır.

Mo ekolünün örgütüne katılanlar, bir yandan politika ve felsefe gibi konularda eğitilirler, bir yandan da bir meslek edinirlerdi. Savunma amaçlı "dövüş sporu" da öğrenen öğrenciler, gerekli bilgileri edindikten sonra, çeşitli derebeyliklere görevli olarak gönderilirlerdi. Belli bir göreve atanan yandaşlar, belli sürelerde örgüte maddi yardımda bulunurlar, örgütün güçlenmesine katkı sağlardı⁴.

Mo ekolü, bu örgütsel yapısıyla, o dönemdeki Konfüçyanist ve Fa ekollerinden çok farklı bir sisteme sahipti. Bu nedenle de, Çin'deki yasadışı örgütlerin ilki sayılmaktadır.

Mo ekolünün bir diğer özelliği de, dinsel bir nitelik taşımasıdır. Konfüçyanist düşünce, ölümden sonraki yaşam üzerine konuşmaktan kaçınır. Mo ekolü ise bunun aksine, ruhlardan ve hayaletlerden söz eder. İyi iş yapanların ruhlar tarafından korunacağını, kötülük yapanların ise ruhlar tarafından cezalandırılacağını savunur⁵. Bu bakımdan, örgüt elemanları içinde de korku salmıştır. Sonraki dönemlerde kurulmuş olan "Pai Lien Chiao" ile benzeşmektedirler⁶.

Mo ekolünün hızla güçlenmesinin en önemli nedeni, büyük bir askeri güce sahip olmasındandır. Aynı şekilde, zayıflamasının da nedeni askeri gücüdür.

Herkesin birbirlerini sevmesini ve saldırgan olmamasını isteyen Mo Ti'ye göre, saldırganlığı önlemek için gerekirse savaşmaktan kaçınılmalıdır. Saldırganlığı önlemenin en iyi yolu ise, kuvvetli olarak, saldırganı caydırmaktır. Savaşları önlemek için, birbirlerini yok etmeye uğraşan derebeylikler arasında yılmadan, yorulmadan koşuşturan Mo Ti'-

4 Ku Shu Shen, Chung Kuo Ku Tai Chiao Yü Chia Yü Lu Lei Pien, C. 1, Shang Hai Chiao Yü Ch'u Pan She, Shang Hai, 1983, s. 141.

5 Sun Yi Jang, Mo Tzu Hsien Ku, 31. Bölüm, Ming Kuei Bölümü, He Lo Ch'u Pan She, Taipei, 1979.

6 Yuan Hanedanlığı (1206-1368) döneminde halk içinde oluşturulan, hükümete karşı olan dinsel görüşlü bir yasadışı örgüttür. Bu örgüt, Ming Hanedanlığı (1368-1644) ve Ch'ing Hanedanlığı (1644-1911) dönemlerinde de faaliyetlerini sürdürmüştür.

nin başındaki saçlar dökülmüş, ayakları parçalanmıştır. Öğrencileri de aynı amaç uğruna büyük çabalar harcamışlardır. Bazan, savaşı sona erdirebilmek için, canlarını bile feda etmekten kaçınmamışlardır.

Mo ekolünün en önemli yapıtı, Mo Ti, öğrencileri ve de öğrencilerinin öğrencileri tarafından kaleme alınmış "Mo Tzu" adlı kitaptır. Mo Tzu içinde, 14. bölüm olan Pei Ch'eng Men (Kale Kapısını Savunmaktan itibaren ondan fazla bölüm, tümüyle askeri bilgileri içermektedir. Özellikle, savunma taktikleri üzerinde durulmuştur.

Mo Ti'nin, savaş önlemedeki kararlılığını bir örnekle anlatalım:

Kung Shu P'an adındaki bir askeri mucid, şehir surlarına saldırıda kullanılmak üzere bir tür "seyyar savaş kulesi" düşünür. Yaptığı silahla, Ch'u derebeyliğinin Sung derebeyliğine saldırmasına yardımcı olmayı planlamaktadır. Bunu duyan Mo Ti, 10 gün, gece-gündüz demeden, durup dinlenmeden Ch'u derebeyliğinin başkentine ulaşır. Kung Shu P'an ile görüşerek, onun yaptığı seyyar savaş kulesine nasıl karşı konulabileceği konusundaki fikirlerini söyler. Uzun süre tartışırlar. Sonuçta, Kung Shu P'an tartışmayı kaybeder. Ancak, Sung derebeyliğine yapılacak saldırıdan vazgeçmeye niyetli olmadığını söyler. Bunun üzerine Mo Ti şöyle yanıt verir: "Benim 300 yandaşım, şehir savunmasında çok etkili olan yeni silahlarla Sung derebeyliğinde sizi karşılamak için bekliyorlar. Geliniz ve silahınızı deneyiniz. "Bu konuşma üzerine Ch'u derebeyliği savaştan vazgeçer⁷.

Savaşan Devletler döneminde, halkın güvenliğini ve sosyal barışı sağlayan bu güçlü örgüt, ülkede siyasi birliğin sağlanarak Ch'in Hanedanlığı (M.Ö. 221)'nin kurulmasından sonra, eski önemini yitirmeye başlamıştır. Elinde büyük askeri güç bulunduran bir örgüt, eğer hükümet ile iyi bir ilişki içinde değilse, yıpranmaya mahkumdur. Pek çok kişinin hedefi haline gelir ve yasadışı bir örgüt durumuna düşmekten kurtulamaz.

Savaşan Devletler döneminden itibaren taraftar kazanmaya başlayan Fa ekolü, Ch'in Hanedanlığı döneminde iyice etkili olmaya ve güçlenmeye başlamıştır. Fa ekolü, askeri gücün sadece devlette olmasını savunmuş, örgütlerin elinde büyük askeri güç olmasına karşı çıkmıştır. Mo ekolünün örgütü, devletin güvenliğini tehdit eden bir güç olarak görüldüğünden, giderek önemini yitirmeye başlamıştır. Onun yerine de, Fa ekolü, Tao Chia (Tao Ekolü: Taoizm) önem kazanmıştır.

7 Sun Yi Jan, Mo Tzu Hsien Ku, 13. Bölüm, Kung Shu Bölümü, s. 20-26.